

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

Ο Μπρεχτισμός

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκσμίου Πολέμου, το μεγαλύτερο γεγονός στο γερμανικό θέατρο είναι η επιστροφή του Μπρεχτ απ' την Αμερική κι η ίδρυση του Μπερλίνερ Ανσάμπλ. Όπως ο κινηματογραφικός νεορεαλισμός στην Ιταλία έτσι κι ο *μπρεχτισμός* θα εξιλιώσουν τις χώρες αυτές καλλιτεχνικά. Πολλοί θα είναι οι συγγραφείς της νεότερης γενιάς που θα συντελέσουν στην αισθητική κ' ιδεολογική αποκατάσταση του γερμανόφωνου θεάτρου. Τέτοιοι είναι οι δυο Ελβετοί που γράψαν όμως στα γερμανικά, ο Φρις κι Ντύρρενματ που σημειώσαν μεγάλη επιτυχία στα γερμανικά θέατρα και που αναφέρονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια πιο κάτω. Το μάθημα του Μπρεχτ δεν είναι ξένο, έστω κι από αντίθεση, στη γένεση του έργου τους, το οποίο εκφράζει τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες βρίσκεται ο διανοούμενος στον σύγχρονο κόσμο, την άρνηση των αστικών αντιλήψεων και των επαναστατικών ελπίδων, την εισβολή της βαρβαρότητας και την παραμόρφωση τ' ανθρώπου που είναι αποτέλεσμα των συγχρόνων τεχνικών και πνευματικών συνθηκών. Ακολούθησαν οι Βάις (θα γίνει λεπτομερής αναφορά), Γκρας¹, Χόχουτ², Χοχβέλντερ κ.ά. ενώ ο Τσουκμάγερ³ και ο Μπρούκνερ⁴ ακολούθησαν διαφορετικές τάσεις. Πλάι στους νέους ηθοποιούς που θα παρουσιαστούν, μερικοί απ' τους απ' τους κολοσσούς του παρελθόντος, Κράους⁵, Κόρτνερ⁶, Γκρύντγκενς⁷, η γυναίκα του Μπρεχτ

¹ Γκύντερ Γκρας (Günter Grass): Γερμανός γλύπτης, χαράχτης και συγγραφέας. Γεννήθηκε στο Ντάντσικ το 1927. Στην αρχή εργάστηκε σαν λιθοδόξος κι αργότερα σπούδασε γλυπτική. Συνεργάστηκε με διάφορα περιοδικά και διάπρεψε ανάμεσα στους νέους συγγραφείς της *Ομάδας 47*. Το 1955 δημοσίευσε την ποιητική συλλογή *Die Vorzüge der Wildhüner*, εικονογραφημένη με δικά του σχέδια. Τ' όνομά του έγινε γνωστό σ' όλον τον κόσμο με το μυθιστόρημά του *Blechtrommel* (1959) που στο παράδοξο θέμα αντιστοιχεί ένα βίαιο, φλογερό στυλ. Το 1960 ακολουθεί η ποιητική συλλογή *Gleisdreieck*, εικονογραφημένη ακόμα απ' τον ίδιο, με τέτοιο τρόπο που τα σκίτσα μοιάζουν να είναι μια εικαστική προέκταση του ποιητικού κειμένου. Στο έργο του *Hundejahre* (1060), η δομή γίνεται πιο σύνθετη. Συγκλίνουν διάφορα αφηγηματικά επίπεδα, δοσμένα σε μια γλώσσα ενημερωμένη με τις πιο πρόσφατες λέξεις κι εκφράσεις. Σημειώνουμε εκτός των άλλων *Ο γάτος και το ποντίκι* (*Katz und Maus*, 1961) και μια σειρά θεατρικά έργα: *Η πλημμυρίς* (*Hochwasser*, 1956), *Ακόμα 10 λεπτά στο Μπούφαλο* (*Noch 10 Minuten bei Buffalo*, 1958), *Θείε, θείε!* (*Onkel, Onkel!* 1958). Η πληθωρική σάτιρα του Γκρας, μ' ένα χιούμορ απολαυστικά χοντροκομμένο και τραχύ, επαναστατεί εναντίον της κοινωνίας του *οικονομικού θαύματος*. Και στα λυρικά του ακόμα δεν ξεφεύγει απ' το γκροτέσκο και το προκλητικό, αντιμετωπίζοντας ενσυνείδητα τον κίνδυνο να πέσει στον αντιλυρισμό.

² Ρολφ Χόχουτ: Γερμανός θεατρικός συγγραφέας που έγινε παγκόσμια γνωστός απ' το έργο του *Ο αντιπρόσωπος* (1963), με θέμα την αδιαφορία του πάπα για τους διαγμούς των Εβραίων της χιτλερική εποχής, δοσμένο με τεχνική ιστορικού ντοκουμέντου. Δεν μπόρεσε να κάνει άλλη διεθνή επιτυχία με τους *Στρατιώτες* (απομυθοποίηση του Τσόρτσιλ, 1968), ούτε με τους αντιαμερικανικούς *Αντάτες*, τη *Μαμή* ή την παρωδία *Η Λυσιστράτη και το ΝΑΤΟ*.

³ Καρλ Τσουκμάγερ (Karl Zuckmayer): Γερμανός ποιητής, πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στο Νάκενχάιμ της Ρηνανίας το 1896 και πέθανε στο Βισπ της Ελβετίας το 1977. Βρήκε το δρόμο του στο λαϊκό δράμα, παρουσιάζοντας στη σκηνή έναν αέρα ευχάριστου αυθορμητισμού. Η μεγάλη επιτυχία του όμως οφείλεται σε μερικά έργα όπου διακρίνεται καθαρότερα το πολιτικό και κοινωνικό ενδιαφέρον του. Μια πικρή σάτιρα της καίρισης Γερμανίας αποτελεί η παράδοση φάρσα *Ο λοχαγός Καίπενικ* (*Der Hauptmann von Köpenick*, 1931). Μικρότερης αξίας, αν και σημειώσε καταπληκτική λαϊκή επιτυχία, είναι το έργο του *Ο στρατηγός του Διαβόλου* (*Des Teufels General*, 1946). Η θεατρική παραγωγή του Τσουκμάγερ παρουσιάζεται στο σύνολό της ομοιογενής κι ενιαία, τόσο στα προσόντα της όσο και στα ελαττώματά της: μια συναρπαστική και ζωηρή παράσταση που συχνά όμως δεν συνοδεύεται από ένα αληθινό βάθος σκέψης και μια έλλειψη γνήσιας λυρικής πνοής, την οποία αναπληρώνει συχνά η ευγένεια των θεμάτων που θίγει. Έγραψε ακόμα πολλά αξιολογα διηγήματα και μυθιστορήματα.

⁴ Φέρντιναντ Μπρούκνερ (Ferdinand Bruckner): Γερμανός θεατρικός συγγραφέας. Γεννήθηκε στη Βιέννη το 1891 και πέθανε στο Βερολίνο το 1958. Το έργο του χαρακτηρίζεται από κάποιον εξπρεσιονισμό, χωρίς ν' απομακρύνεται απ' τους παραδοσιακούς τρόπους του αστικού δράματος. Έγινε γνωστός σ' όλο τον κόσμο με την *Αρρώστια της νιότης* (*Krankheit der Jugend*, 1936), στο οποίο μια ομάδα παιδιών εκφράζουν την ηθική κρίση της πρώτης μεταπολεμικής εποχής. Μια φιλόδοξη προσπάθεια να παραστήσει σε τομή τη σύγχρονη κοινωνία είναι *Οι εγκληματίες* (*Die Verbrecher*, 1928), όπου προβάλλει ακόμα ην τάση του να δημιουργεί περίπλοκα κείμενα αλλά και μεγαλοπρεπή θεάματα. Η τάση αυτή γίνεται ακόμα πιο έντονη στα ιστορικά του δράματα, όπως στο *Ελισάβετ της Αγγλίας* (*Elisabeth von England*, 1930). Με τον ναζισμό ο Μπρούκνερ πήγε στις Ηνωμένες Πολιτείες και πήρε την αμερικάνικη υπηκοότητα.

⁵ Βέρνερ Κράους (1884-1959): Ένας απ' τους μεγαλύτερους ηθοποιούς του γερμανικού 20^{ου} αιώνα που καθήλωνε το κοινό τόσο σαν πρωταγωνιστής κλασικών και σύγχρονων έργων, όσο και με σύντομες παρουσίες του σε καταρτιστικούς ρόλους. Γνώρισε τις πρώτες του επιτυχίες σε παραστάσεις του Ράινχαρτ απ' το 1909 και μετά. Ρόλοι που έπαιξε: Μεφιστοφελής (στους δυο *Φάουστ*), Ριχάρδος Γ', Σάυλοκ, Νεκροθάφτης (στον *Άμλετ*), Ροβεσπιέρος (στον *Δαντόν*), Μπρακ (στην *Έντα Γκάμπλερ*), ακόμα σ' έργα Χάουπμαν και πολλά άλλα, μέχρι τον Βασιλιά Μάγκνους στο *Κάρο με τα μύλα* του Μπέρναρντ Σω, το 1927. Παύλο ότι το πολύπλευρο ταλέντο του αγκάλιαζε κάθε θεατρική φόρμα, απ' τον κλασικισμό μέχρι τον άκρατο νατουραλισμό, με περιθώρια και για το σύγχρονο βουλεβάρτο, η εξπρεσιονιστική περίοδος (1915-1925) ήταν εκείνη που διαμόρφωσε οριστικά την ιδιότυπη προσωπικότητά του. Παράλληλα με τη δραστηριότητα στα θέατρα του Βερολίνου και της Βιέννης, άφησε και συγκλονιστικά πορτραίτα στον κινηματογράφο. Η συμμετοχή του σε μια αντισημιτική ταινία, στα χρόνια του Χίτλερ, στιγμάτισε σημαντικά τη μεταπολεμική του σταδιοδρομία, αν και το καλλιτεχνικό του κύρος ήταν πάντα περιζήτητο. Μια απ' τις τελευταίες του εμφανίσεις έγινε με τον *Βάκχο* του Κοκτώ στη Βιέννη όπου και πέθανε.

⁶ Φριτς Κόρτνερ (1892-1970): Ονομαστός ηθοποιός του γερμανικού θεάτρου, γεννημένος και σπουδασμένος στη Βιέννη. Νέος συνδέθηκε με τον *εξπρεσιονισμό* και δυο απ' τις μεγαλύτερες επιτυχίες του σταθήκαν η *Μεταμόρφωση* του Τόλλερ κι ο

κι η χήρα του Ράινχαρτ, θα γυρίσουν απ' την εξορία τους ή θα μετανιώσουν για τη ναζιστική ανοχή τους, προσφέροντας την τέχνη τους στη διχοτομημένη Γερμανία.

Μαξ Φρις

Ο Μαξ Φρις (Max Frisch), γερμανόφωνος Ελβετός θεατρικός συγγραφέας και πεζογράφος που μαζί με τον Ντύρρενματ πρόσφερε σημαντική συμβολή στη μεταπολεμική αναζωπύρωση της ευρωπαϊκής δραματολογίας συνδέοντας με την τεχνοτροπία του τον Εξπρεσιονισμό του παρελθόντος και τον Παραλογισμό. Γεννήθηκε στη Ζυρίχη το 1911. Αφού σπούδασε αρχιτεκτονική, άρχισε απ' το 1934 να γράφει πεζογραφήματα, αλλά μόνο μετά από 20 χρόνια απόκτησε τη διεθνή αναγνώριση με το *Stiller* (1954), ανθρωπιστικό χρονικό διάλυσης του *αστικού έρωτα*. Παράλληλα, ο Φρις ασχολήθηκε με το θέατρο και πρωτοπαρουσιάστηκε το 1945 με το *Τραγουδούν πάλι* (*Nun singen sie wieder*), όπου βρίσκει την πλήρη του έκφραση ο πρωτότυπος ποιητικός του κόσμος που ταλαντεύεται πάντα ανάμεσα στον Ρεαλισμό και τον Σουρεαλισμό. Στο δραματικό αυτό *πολεμικό άσμα*, η αυστηρή παράδοση του μεγάλου γερμανικού θεάτρου απαλύνεται κάπως απ' την επίμονη ηχώ του λαϊκού ρομαντισμού. Ακολουθήσαν άλλα έργα, όπως *Το σινικό τείχος* (*Die chinesische Mauer*, 1946), *Όταν τέλειωσε ο πόλεμος* (*Als der Krieg zu Ende war*, 1949), όπου αναλύει ένα ατομικό δράμα που δημιουργήθηκε απ' τον πόλεμο και *Ο Δον Ζουάν ή Η αγάπη της γεωμετρίας* (*Don Juan ή Die Liebe zur Geometrie*, 1953), κομψή απόδοση του θρύλου του Δον Ζουάν, τον οποίο ο Φρις παρασταίνει να κατέχεται απ' την αγάπη προς την ιδανική τελειότητα των γεωμετρικών εννοιών. *Ο Μπίντερμαν και οι εμπρηστές* (*Biedermann und die Brand Stifter*, 1958) είναι η γελοιογραφική παραμόρφωση των φόβων και των κοινωνικών μνησικακιών της εποχής μας που αποδίδεται μ' ένα οξύ χιούμορ κι έναν επιδέξιο θεατρικό ρυθμό. Η τεχνοτροπία του, όπως και του Ντύρρενματ, αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στον *εξπρεσιονισμό* του παρελθόντος και στον *παραλογισμό* που θα κυριαρχήσει απ' το 1955 και μετά.

Το μυθιστόρημα *Ο κατασκευαστής άνθρωπος* (*Homo Faber*, 1957), απολογισμό μιας ανθρώπινης ζωής που καταστράφηκε απ' το αίσθημα της ενοχής που καταστράφηκε απ' το αίσθημα της ενοχής και την *Ανδόρρα* (*Andorra*, 1961) οφείλεται η διεθνής φήμη του Φρις. Στην *Ανδόρρα*, αντιμετωπίζοντας με δηκτική αυστηρότητα το θέμα του αντισημιτισμού, καταλήγει να θέσει υπό κατηγορίαν ολόκληρη την οργάνωση της ανθρώπινης κοινωνίας. Η επιτυχία που σημείωσε το έργο αυτό, τοποθέτησε τον Φρις ανάμεσα στους μεγαλύτερους σύγχρονους θεατρικούς συγγραφείς. Η παραγωγή του, αν και παρουσιάζει επίδραση της σχολής του Μπρεχτ και των πειραμάτων του παράδοξου του Ιονέσκο, διακρίνεται για την πρωτοτυπία της γλώσσας και τη διορατική και θαρραλέα αντιμετώπιση των πολιτικοκοινωνικών παθμάτων της εποχής μας.

Ντύρρενματ

Ο Φρήντριχ Ντύρρενματ (Friedrich Dürrenmatt) γερμανόφωνος κι αυτός, όπως κι ο Μαξ Φρις, Ελβετός θεατρικός συγγραφέας που γεννήθηκε στο Κόνολφινγκεν το 1921. Σπούδασε φιλοσοφία, γερμανική φιλολογία κ' ιστορία της τέχνης στη Βέρνη και στη Ζυρίχη. Η θεατρική του παραγωγή αναζωογόνησε, μετά τον πολεμικό όλεθρο, την κεντροευρωπαϊκή σκηνική τέχνη, χρησιμοποιώντας, σε θεματολογία και τεχνική, έναν έξυπνο συμφυρμό απ' όλες τις προγενέστερες δραματολογικές σχολές. Οπαδός του Βέντεκιντ και του Κάιζερ, μ' επίδραση του Πιραντέλο και του

Μαρκήσιος φον Κάιτ του Βέντεκιντ. Παράλληλα με δυναμικές ερμηνείες Ριχάρδου Γ', Οθέλλου, Μάκβεθ, Σάνλοκ, Οιδίποδα Τυράννου κ.ά. Στο προχιτλερικά χρόνια είναι βασικό υποκριτικό στέλεχος του Κρατικού Θεάτρου του Βερολίνου που το διευθύνει ο σκηνοθέτης Λέοπολντ Γέσνερ. Στον κινηματογράφο παράλληλα δημιουργεί τα πορτραίτα του Ροβεσπιέρου, του Ντρέιφους, του Δημήτρη Καραμαζώφ, καθώς και του Δόκτορα Σεν στη *Λούλου* του Βέντεκιντ. Ο Εθνικοσοσιαλισμός τον αναγκάζει να εκπατριστεί για 10 χρόνια στην Αμερική. Γυρνώντας μετά τον πόλεμο στην πατρίδα του, γνωρίζει δεύτερη περίοδο ακμής, όχι μονάχα σαν ηθοποιός τώρα, μα και σαν σκηνοθέτης σε θέατρα του Μονάχου και του Δυτικού Βερολίνου. Ανεβάζει Σαίξπηρ (μια εκπληκτική *Δωδέκατη Νύχτα*), Μολιέρο, Λέσσιγκ, Γκαίτε, Σίλερ, Στρίντμπεργκ, μέχρι Μπέκετ (*Περιμένοντας τον Γκοντό*). Σκηνοθετεί και στην τηλεόραση μια *Αυσιστράτη*.

⁷ Γκούσταφ Γκρύντγκενς (Grüdgens, 1899-1963): Ηθοποιός και σκηνοθέτης, μια απ' τις πιο σημαντικές δυνάμεις του γερμανικού θεάτρου. Σατανικός στην όψη, γνώρισε την πρώτη του επιτυχία σαν Μεφιστοφελής του *Φάουστ* που έμεινε κι ο ρόλος της ζωής του. Απ' το 1928 έδωσε δυναμικά δείγματα σαιξπηρικής και σύγχρονης ερμηνείας, κάνοντας ιδιαίτερα διάσημο με τη διεύθυνσή του το θέατρο του Αμβούργου. Πυροτέχνημα στάθηκε ο *Άμλετ* του 1938, όπου εντύπωση προκάλεσε (όσο και δυσφορία μερικών) η άποψή του για ένα αθλητικό και καθόλου μελαγχολικό πρίγκιπα της Δανίας. Στο τέλος του πολέμου, μετά από μια περίοδο αβεβαιότητας των νικητών για την εθνικοσοσιαλιστική του δράση σε ρωσικό στρατόπεδο συγκέντρωσης, γύρισε στη Γερμανία. Πρώτα στο Ντίσελντορφ, την ιδιαίτερη πατρίδα του και μετά πάλι στο Αμβούργο, ξαναβρήκε τον παλιό του οίστρο. Με τη γυναίκα του, την ηθοποιό Μαριάνε Χόππε, ανεβάζαν Σαίξπηρ, Σω, Ζιρώντου, Όσμπορν και γερμανικά έργα, μέχρι Μπρεχτ (*Ιωάννα των σαργίων*). Τέλειωσε τη σταδιοδρομία του, όπως την είχε αρχίσει, με τον Μεφιστοφελή, σε μια τολμηρή και θεαματική απόδοση του *Πρώτου* και του *Δεύτερου Φάουστ* που χειροκροτήθηκε τόσο στην Αγγλία και στην Αμερική, όσο στη Μόσχα και στο Λένινγκραντ. Πέθανε ξαφνικά, πιθανόν ν' αυτοκτόνησε, στις Φιλιππίνες.

Μαγιακόφσκι, αναβιώνει τον *εξπρεσιονισμό*, αναλύοντας όμως τις αιχμηρές του ακρότητες, ανάλογα με τη δεκτικότητα το αστικού κοινού και με τα εμπορικά πορίσματα του βουλεβάρτου.

Παρουσιάστηκε στο θέατρο με το έργο *Είναι γραμμένο* (*Es steht geschrieben*), αλλά η πρώτη του αληθινή επιτυχία υπήρξε *Ο Ρωμύλος ο Μέγας* (*Romulus der Grosse*, 1949), ερμηνεία με το πιο σύγχρονο θεατρικό ύφος, της κατάρρευσης της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Με το έργο *Ο γάμος του κυρίου Μισισσιπή* (*Ehe des Herrn Mississippi*, 1952) κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση, αλλά το πιο σημαντικό του έργο παραμένει μέχρι σήμερα *Η επίσκεψη της γηραιάς κυρίας* (*Der Besuch der alten Dame*, 1955), ιστορία μιας ηλικιωμένης γυναίκας, η οποία για να εκδικηθεί τον άνθρωπο που την είχε αποπλανήσει στη νεότητά της, οδηγεί ένα ολόκληρο χωριό στο λιντσάρισμά του, με την υπόσχεση ενός μεγάλου χρηματικού ποσού. Στο έργο αυτό η πικρή ειρωνεία και το στακάτο της δομής θυμίζουν κάπως τον πρωτοπόρο Γκόγκολ. Χωρίς να ξαναβρεί την ίδια παγκόσμια δόξα παρουσίασε και την όπερα *Φρανκ Ε΄*, τους *Φυσικούς* (με ήρωες τον Νιούτον και τον Αϊνστάιν), το *Μετέωρο*, το *Πορτραίτο ενός πλανήτη* (1970).

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Ντύρρενματ σαν δραματουργού είναι η πλούσια φαντασία, το σκωπτικό ύφος και μια παραδοξολογική και συγχρόνως γελοιογραφική παρουσίαση της σημερινής κοινωνίας. Στα έργα του η ιδεολογική σύγκρουση φτάνει σ' ακραίες και παράδοξες συνέπειες και στηρίζεται συχνά σε πρόσωπα εξωπραγματικά. Όλα σχεδόν τα έργα του είναι θεατρικές παραβολές με ηθικοπλαστικές προεκτάσεις, κυνικό χιούμορ και σκηνικά πυροτεχνήματα, πάντα μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας επικαιρότητας. Η θεματολογία κι η τεχνική του είναι ένα έξυπνο μίγμα απ' όλες τις προγενέστερες σχολές. Οπαδός του Βέντεκιντ και του Κάιζερ, με' επίδραση του Πιραντέλο και του Μαγιακόφσκι, αναβιώνει τον Εξπρεσιονισμό, απαλύνοντας όμως τις αιχμηρές ακρότητες, ανάλογα με τη δεκτικότητα τ' αστικού κοινού και με τα εμπορικά πορίσματα του βουλεβάρτου. Οι θεωρίες του για το θέατρο περιλαμβάνονται στο βιβλίο του *Προβλήματα θεάτρου* (*Theaterprobleme*, 1955). Ακόμα έγραψε κι ενδιαφέροντα αστυνομικά μυθιστορήματα, καθώς κι αξιόλογα έργα για το ραδιόφωνο.

Πήτερ Βάις

Ο Γερμανός συγγραφέας και ζωγράφος Πήτερ Βάις (Peter Weiss) γεννήθηκε στο Βερολίνο το 1916. Το 1934 πήγε στην Αγγλία, μετά (1936-38) στην Πράγα κι από κει στη Στοκχόλμη. Είναι Σουηδός υπήκοος, αλλά απ' το 1962 ζει στο Βερολίνο. Η πληθωρική προσωπικότητά του βρίσκει την έκφρασή της σε μια πολύπλευρη καλλιτεχνική δραστηριότητα. Ζωγράφος και σκιτσογράφος, είναι ακόμα σκηνοθέτης και πρωτοποριακός θεωρητικός του κινηματογράφου. Έγινε διάσημος σαν συγγραφέας με το μεγάλο αφήγημά του *Η σκιά του σώματος του αμαζιά* (*Der Schatten des Körpers des Kutschers*) γραμμένο απ' το 1952, αλλά δημοσιευμένο το 1960 που παραμένει το πιο φροντισμένο αφηγηματικό του έργο. Ακολουθούν μερικά αυτοβιογραφικά κείμενα όπως *Η συζήτηση των οδοιπόρων* (*Das Gespräch der drei Gehenden*, 1963). Τελευταία ο Βάις αφοσιώθηκε στο θέατρο μ' εντυπωσιακό αποτέλεσμα που τον τοποθετούν ανάμεσα στις εξέχουσες φυσιογνωμίες του συγχρόνου θεάτρου. Μετά το σύντομο αλλά δυναμικό μονόπρακτό του *Νύχτα με τους φιλοξενούμενους* (*Nacht mit Gästen*) που έκανε το 1963 την πρώτη θεατρική εμφάνισή του, ο Βάις καθιερώθηκε με το έργο *Η δίκη και η δολοφονία του Ζαν Πωλ Μαρά παρουσιασμένη απ' τον θίασο του ασύλου του Σαραντόν υπό την διεύθυνση του Κυρίου ντε Σαντ* (*Die Verfolgung und Ermordung Jean Paul Marats dargestellt durch die Schauspielgruppe des Hospizes zu Charenton unter Anleitung des Herrn de Sade*, 1964)⁸, στο οποίο ο Βάις μεταφέρει ολόκληρη τη γερμανική θεατρική εμπειρία ως τα παρανοϊκά πρότυπα του μπρεχτικού θεάτρου, δεμένα μ' έναν προβληματισμό εξαιρετικά σύγχρονο. Οι πρόβες καρατήσαν έξι μήνες στο Σίλερ Τεάτερ του Δυτικού Βερολίνου, με προσθήκες κι αλλαγές, αναθεωρήσεις και πνευματική συνεργασία ολόκληρου του θιάσου, έτσι που ο αυτοσχεδιαστικός χαρακτήρας του έργου (θέατρο εν θεάτρω) να είναι γνήσιος. Η μετέπειτα παραγωγή του Βάις επιστρατεύεται σε κοινωνικοπολιτικούς αγώνες κι έχει χαρακτήρα ντοκουμέντου, σε βάρος, συχνά, της θεατρικότητας. *Η ανάκριση* (*Die Ermittlung*, 1965) που βασίζεται στα πρακτικά της δίκης για το Άουσβιτς, είναι ένα ορατόριο σε 11 ωδές, συγκλονιστικό και συντριπτικό κατηγορητήριο εναντίον του ναζισμού. Άλλα έργα του είναι το *Άσμα για το ανδρείκελο της Λουσιτάνιας* που μας μεταφέρει στην καταπίεση της Αγκόλας απ' τους Πορτογάλους, ο *Πύργος* (1967), η *Ασφάλεια* (1969), η αντιαμερικανική *Συζήτηση για το Βιετνάμ* (1968), ο *Τρόσκι στην εξορία* (1970) κι ο *Χίλντερλιν* (1971).



⁸ Μετάφραση του τίτλου απ' τον Αλέξη Σολομό: *Δίωξη και δολοφονία του Μαρά, όπως παραστάθηκε στο τρελοκομείο του Σαραντόν σε σκηνοθεσία του κυρίου Ντε Σαντ.*